

I. I. Смирнова,

кандидат економічних наук;

К. I. Сімаков,

кандидат економічних наук,

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Тенденції економічного розвитку нового інституціонального середовища вимагають приділяти особливу увагу можливостям застосування досвіду розвинутих країн щодо формування людського капіталу як необхідної умови конкурентоспроможності національної економіки. Людський капітал як потенційний ресурс економічного розвитку країн впливає на якість і рівень життя населення та соціально-трудова відносини. У структурі різних видів капіталу нагромадження людського капіталу, його раціональне використання стає стратегічним ресурсом суспільного розвитку, ключовим чинником створення конкурентних переваг і зростання добробуту суспільства [1].

Аналіз останніх досліджень. Методичні застави формування та розвитку якісних характеристик людського капіталу та впливу на цей процес інвестицій займалася низка зарубіжних та вітчизняних учених, таких як Е. Бем-Баверк, Дж. Кендрік, К. Маркс, В. Петті, Д. Рікардо, А. Сміт, Л. Туроу, Ю. Фіш, І. Фішер, Т. Шульц, В. Антонюк, Д. Богиня, О. Бородіна, О. Грішнова, С. Климко, А. Короковський, Л. Михайлова, В. Пригода. Однак, незважаючи на значну кількість наукових робіт, які присвячені особливостям формування та розвитку якісних характеристик людського капіталу, приділяється недостатньо уваги саме освітньому складнику. У науковій літературі зустрічається чимало праць, присвячених значенню людського капіталу в умовах інноваційного розвитку суспільства, однак недостатньо вивченими є вплив інвестицій саме на розвиток людського капіталу та роль держави у цьому процесі. Наявність великої кількості невирішених проблем, дискусійність багатьох положень зумовлюють необхідність подальшого дослідження впливу розвитку людського капіталу на розвиток економіки України.

Метою статті є дослідження та аналіз показників, які безпосередньо впливають на рівень розвитку людського капіталу країни, оцінка рейтингового місця України серед інших країн світу та визначення комплексу заходів щодо підвищення ефективності використання та розвитку людського капіталу України в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нинішній етап суспільного розвитку визначається

активізацією соціальних чинників економічного зростання, насамперед тих, що відповідають за процес формування людського капіталу. Людський капітал як частина сукупного капіталу суспільства, що є накопиченими витратами на загальну освіту, спеціальну підготовку, охорону здоров'я, переміщення робочої сили, методологічно доцільно класифікувати за видами інвестицій, вкладених у людський капітал. Сьогодні загальноновизнаним є факт, що капітальні вкладення в людину такі ж прибуткові, як і інвестиції у будь-який інший фактор. Людський капітал накопичується аналогічно до фізичного і фінансового шляхом вкладання засобів для одержання прибутку в майбутньому. Йдеться про інвестування в капітал (в освіту, інформаційний пошук, підготовку і перепідготовку на виробництві). Людський капітал можна визначати як сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений люди певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій та інших продуктивних якостей, що цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері економічної діяльності, сприяє зростанню продуктивності праці і завдяки цьому впливає на зростання доходів його власника. Розвиток людського капіталу – це процес створення і розвитку продуктивних здібностей людини шляхом інвестування у конкретні процеси її життєдіяльності. Г. Беккер визначає специфіку людського капіталу необхідністю здійснення інвестицій, зазначаючи, що цей процес передбачає не лише вкладання коштів, а й активну діяльність самої людини, навчального закладу, підприємства, держави. При цьому людина є одночасно об'єктом, суб'єктом і результатом цього процесу. Аналіз зарубіжного досвіду державного впливу на людський капітал показує, що розвиток людського капіталу залежить від активізації таких напрямів державної політики, як поліпшення систем освіти й охорони здоров'я; підтримка аграрно-промислового комплексу; підвищення доходів населення; поліпшення платоспроможного попиту в країні; ліквідація бідності; вирішення демографічних проблем; оптимізація міграційної політики; вдосконалення соціальної та економічної інфраструктури; розвиток соціального партнерства та підприємницьких ініціатив; підтримка розвитку громадянського суспільства [3].

Очевидно, що формування та забезпечення зростання людського капіталу потребує додаткових інвестицій для отримання додаткових прибутків у далекій перспективі. Теорія людського капіталу розглядає інвестиції в людину як джерело економічного зростання, не менш важливе, ніж традиційні капіталовкладення. Інвестиції в людину Т. Шульц і Г. Беккер розглядали як витрати не лише на загальну та професійну освіту, перепідготовку, але й на охорону здоров'я, виховання дітей та інші фактори, покликані сприяти зростанню продуктивної сили особи. За розрахунками Е. Денісона, інвестиції в людський капітал дають віддачу у 5-6 разів більшу, ніж вклади в матеріальне виробництво. Віддача від вкладень у людський капітал зменшується з ростом обсягу інвестицій, тоді як із ростом інших активів (нерухомість, цінні папери, банківські депозити тощо) зменшується мало або взагалі не міняється. Тому стратегія раціональних родин буде така: спочатку інвестувати в людський капітал дітей, оскільки віддача від нього порівняно вища, а потім, коли в міру зменшення вона зрівняється з нормою прибутковості інших активів, перемикається на інвестування в них, щоб згодом передати їх дітям у дарунок або в спадщину. Виходячи із цього, Г. Беккер встановив важливу закономірність: родини, що залишають спадщину, здійснюють оптимальний розмір інвестицій у людський капітал дітей, тоді як родини, що не залишають спадщини, недоінвестують в їхню освіту [5].

Економісти виділяють три види інвестицій в людський капітал: витрати на освіту, включаючи загальну і спеціальну, формальну й неформальну, підготовку за місцем роботи; витрати на охорону здоров'я, що складаються з витрат на профілактику захворювань, медичне обслуговування, дієтичне харчування, поліпшення житлових умов; витрати на мобільність, завдяки яким працівники мігрують з місць з низькою продуктивністю. З усіх видів інвестицій в людський капітал найбільш важливими є вкладення в освіту та здоров'я. Загальна і спеціальна освіта покращують якість, підвищують рівень і запас знань людини, тим самим збільшують обсяг і якість людського капіталу. Інвестиції ж у вищу освіту сприяють формуванню висококваліфікованих фахівців, висококваліфікована праця яких здійснює найбільший вплив на темпи економічного зростання [3]. Отже, всі види витрат, які можна оцінити в грошовій або іншій формі і які сприяють зростанню в майбутньому продуктивності та заробітків працівника, мають розглядатися як інвестиції в людський капітал, які можуть здійснювати держава (уряд), підприємства, освітні заклади, недержавні суспільні фонди й організації, міжнародні фонди й організації, сім'ї та окремі громадяни. Оцінка рівня людського капіталу може здійснюватись за вже існуючими рейтинговими списками. Найбільш популярним вважають Індекс людського розвитку (ІЛР) – інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждер-

жавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу досліджуваної території. Індекс публікується в рамках програми розвитку ООН в звітах про розвиток людського потенціалу. Основні показники, за якими визначається ІЛР: середня тривалість життя, тривалість навчання та ВВП на душу населення. Також враховуються дані про рівні соціальної захищеності, показники здоров'я і культурного розвитку населення, участі людей у прийнятті рішень, стану злочинності, охорони навколишнього середовища [5].

В Україні визначено узагальнюючі індикатори основних аспектів людського розвитку на загальнодержавному рівні (демографічний розвиток, розвиток ринку праці, матеріальний добробут населення, умови проживання населення, рівень освіти населення, стан та охорона здоров'я, соціальне середовище, екологічна ситуація, фінансування людського розвитку) та аспектів людського розвитку на регіональному рівні (макроекономічна ефективність, фінансова сфера, зовнішньоекономічна діяльність, економічна інфраструктура, інвестиційна привабливість регіону) [7]. Україна останнім часом лідирувала серед країн СНД за темпами скорочення населення. Демографічні процеси в нашій державі потребують посилення уваги до таких факторів, як підвищення середньої тривалості життя, поліпшення стану здоров'я, підвищення рівня життя, сприяння відновленню в українському суспільстві сімейних цінностей. Україна входить до двадцятки країн світу з найстарішим населенням. За часткою осіб віком від 60 років ми посідаємо 11 місце. Відповідно до даних Світового банку, до 2025 р. населення України зменшиться до 37 млн. А в ООН стверджують, що до середини нинішнього століття у нашій країні проживатиме лише 26 млн осіб. Прогнози українських демографів більш оптимістичні. В Інституті демографії та соціальних досліджень НАН України підрахували, що в 2025 та 2050 рр. в Україні за середніми показниками проживатиме, відповідно, 42,3 та 37,7 млн осіб [2]. Рейтинг країн за індексом людського розвитку було складено Програмою розвитку ООН (ПРООН) і опубліковано в "Доповіді про людський розвиток 2016: людський розвиток для всіх і кожного". Так, за цим показником згідно зі статистичними даними [4], у 2015 р. Україна посіла 84 місце в рейтингу країн за індексом людського розвитку серед 188 країн світу (2014 р. Україна за індексом людського розвитку посіла 81 місце із 188 країн, 2013 р. – 83, 2012 р. – 78, 2010 р. – 69). Норвегія, Австралія, Швейцарія, Німеччина і Данія становлять п'ятірку держав з дуже високим рівнем людського розвитку у світі. США знаходиться на десятому місці, а Росія – на 49 місці. Проаналізуємо рівень розвитку людського капіталу України за основними показниками, за якими здійснюється визначення індексу людського розвитку: ВВП на душу населення; середня тривалість життя при народжен-

ні; рівень освіти. Проаналізуємо динаміку ВВП на душу населення, попередньо з'ясувавши загальний рівень ВВП та динаміку чисельності населення, що представлені офіційними даними Державної служби статистики, Міністерства фінансів [6, 7]. За даними табл. 1 можна зробити висновки, що чисельність на-

селення України з кожним роком зменшується. Це говорить про те, що смертність перевищує народжуваність. Щодо показника ВВП на душу населення, спостерігаємо негативну тенденцію зменшення значення показника у 2009 р., що пов'язано з всесвітньою фінансово-економічною кризою.

Таблиця 1

ВВП на душу населення в Україні за 2007-2016 рр.
(сформовано авторами на основі джерел [6, 7])

Роки	ВВП України, млн дол.	Населення		ВВП на душу населення, дол.	Приріст ВВП на душу населення	
		тис. ос.	відносний приріст, %		абсолютний, +/- дол.	відносний, %
2007	142719,0	46509,4	-0,89	3068,6	765,6	33,2
2008	179992,0	46258,2	-0,54	3891,0	822,4	26,8
2009	117228,0	46053,3	-0,44	2545,5	-1345,6	-34,6
2010	136419,0	45870,7	-0,40	2974,0	428,5	16,8
2011	163160,0	45693,3	-0,39	3570,8	596,8	20,1
2012	175781,0	45576,7	-0,26	3856,8	286,1	8,0
2013	183310,0	45482,7	-0,21	4030,3	173,5	4,5
2014	131805,0	43721,8	-3,87	3014,6	-1015,7	-25,4
2015	90615,0	42836,0	-2,03	2115,4	-899,2	-29,8
2016	93270,0	42668,4	-0,39	2186,1	70,7	3,3
2016/2007	-	-	-8,26	-	-882,5	-28,8

У цей період в країні спостерігався спад комерційної діяльності малих та великих підприємств. Це призводило до підвищення рівня безробіття, що є негативним явищем для розвитку людського капіталу загалом. У період 2010-2013 рр. спостерігається позитивна тенденція підвищення значення ВВП, а в 2014-2015 рр. спостерігається зниження рівня ВВП, що зумовлено було політичним нестабільним становищем та стрімким обесціненням національної валюти. За аналізований період 2007-2016 рр. спостерігається зменшення чисельності населення приблизно на 8%, а ВВП на душу населення зменшився на 882 дол. (майже на 30% за 10 аналізованих років). За цей період спостерігається лише негативна тенденція розвитку економічного становища України, і звісно, цей фактор негативно впливає на розвиток людського капіталу нашої країни. Щодо середньої тривалості життя населення маємо позитивну тенденцію зростання значення показника. Але спостерігається закономірність, що тривалість життя жінок перевищує тривалість життя чоловіків (табл. 2).

Таблиця 2

Середня очікувана тривалість життя в Україні при народженні, років

Рік	Обидві статі, років	Чоловіки, років	Жінки, років
2007	68,25	62,51	74,22
2008	68,27	62,51	74,28
2009	69,29	63,79	74,86
2010	70,44	65,28	75,50
2011	71,02	65,98	75,88
2012	71,15	66,11	76,02
2013	71,37	66,34	76,22
2014	71,37	66,25	76,37
2015	71,38	66,37	76,25
2016	71,68	66,73	76,46

Щодо показника рівня освіти, то варто зазначити, що населення України належить до числа найбільш освічених націй. Кількість людей з вищою освітою на душу населення в Україні вища, ніж середньоєвропейський рівень. Оцінка рівня освіти здійснюється на основі показника середньої тривалості навчання в країні (табл. 3).

Таблиця 3

Середня тривалість навчання українців за період 2007-2016 рр.

Роки	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Середня тривалість навчання, років	14,9	14,9	14,9	14,9	15,1	15,2	15,2	15,3	15,3	15,3

Доступ до знань визначається очікуваною тривалістю навчання – кількістю років навчання, яке, як очікується, може отримати дитина з вступу до школи, якщо протягом її життя зберігаються поточні тенденції залучення населення до освіти. За період 2007-2016 рр. середня тривалість навчання українців зросла на 0,4 роки. За показником тривалості навчання Україна посідає 43 місце з 190 країн світу за рейтинговою оцінкою ПРООН. Оцінка стану людського капіталу України на сучасному етапі є неоднозначною. З одного боку, відбувається поліпшення певних якісних його характеристик: збільшується частка населення з вищою освітою, зростає комп'ютерна грамотність, підвищується підприємницька активність, формується вміння працювати в ринковому середовищі тощо. Разом з тим, в Україні відбуваються процеси, які призводять до його руйнації. Не підвищуються темпи відтворення насе-

лення, внаслідок чого його структура набуває більш вираженого депопуляційного характеру: погіршуються показники здоров'я людей усіх вікових груп – за останні 10 років кількість уперше зареєстрованих захворювань зросла на 2 млн випадків, або на 7%; посилюється інтенсивність трудової еміграції працездатного населення – за експертними оцінками, сьогодні за кордоном працюють понад 3,5 млн. Другим методом оцінки рівня розвитку людського капіталу складено Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) [12]. Так, щорічно проводиться аналіз рівня розвитку людського капіталу, де застосовується Індекс людського капіталу (Human Capital Index), при визначенні якого враховуються складові, які, зокрема, характеризують тривалості життя, рівень освіти в країні, професійної підготовки, працевлаштування і зайнятості тощо.

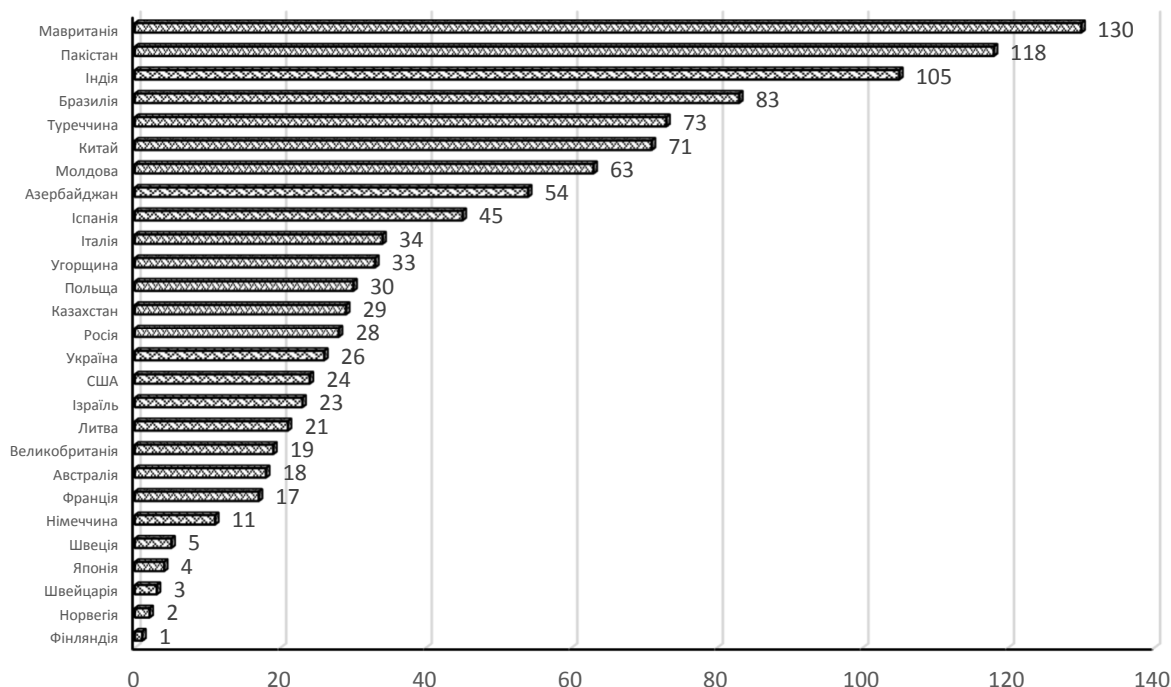

Рис. 1. Рейтингові позиції України та деяких країн світу за Індексом людського капіталу у 2015 та 2016 рр. (сформовано авторами на основі джерела [12])

Таблиця 4
Позиції України та деяких країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності за період 2012-2016 рр.
 (розроблено авторами на основі джерела [13])

Позиції України та деяких країн світу за ІГК	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	73	84	76	79	85
Грузія	77	72	69	66	59
Туреччина	43	44	45	51	55
Росія	67	64	53	45	43
Польща	41	42	43	41	36

Висновки. Отже, можна зазначити, що в сучасних умовах процеси глобалізації значно впливають як на розвиток людського капіталу, так і на стан національної економіки в цілому. Людський капітал виступає найбільш цінним ресурсом сучасного суспільства, важливішим, ніж накопичене багатство чи природні ресурси. Розвиток людського капіталу є важливою умовою побудови інноваційно-інвестиційної моделі розвитку нашої держави. Але на сьогодні стан людського капіталу України є досить сумним: населення стрімко скорочується та старіє; народжуваність значно нижче рівня, який необхідний для простого відтворення населення; частка

працездатного населення зменшується; зростає трудова міграція, особливо втрачає Україна інтелектуальний капітал; відбувається погіршення стану здоров'я населення та зниження якості освіти, що призводить до нестачі кваліфікованого людського капіталу в усіх галузях економіки. Слабкість економіки, великий зовнішній борг, криза банківської системи, збройне протистояння на сході країни, відсутність соціального захисту є основними причинами масового відтоку людського капіталу з України. В умовах глобалізації розвинені країни і ТНК стають потужними центрами залучення професійно підготовлених кадрів із усього світу, «знекровлюючи» трудовий потенціал багатьох країн у його найбільш кваліфікованій частині. Виходячи з цього, Україні потрібно розвивати галузі, що мають конкурентні переваги, це насамперед сільське господарство, металургія та машинобудування. Для забезпечення якості людського капіталу та активізації інвестицій у його розвиток в Україні необхідно: сприяти стимулюванню процесу інноваційного розвитку в навчальних закладах; забезпечити підготовку кадрів відповідно до сучасних вимог роботодавців за їхньою мобільністю, можливості генерувати нові ідеї і готовність до реалізації інновацій в рамках стратегічних цілей підприємства; ввести стимули до індивідуальних інвестицій в людський капітал шляхом виключення з оподаткованої бази особистих витрат на заходи з охорони та зміцнення здоров'я, освіти для себе та членів родини, виплат у фонди пенсійного та медичного страхування; регулювати пропозиції робочої сили на ринку праці, забезпечити професійну підготовку і підвищення якості робочої сили у відповідності зі структурними змінами, які відбуваються в економіці.

Література

1. Черепніна О.І. Розвиток видів капіталу і підвищення конкурентоспроможності національної економіки. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2011. Вип. 26. С. 168–172.
2. Столяров В.Ф., Шинкарюк О.В. Методологія бюджетування людського розвитку в Україні. URL: <http://www.bukuniver.edu.ua/Applications/zbirnik/n8/02MBL.pdf>.
3. Самаєва Ю. Де-вальвация человеческого капитала: диагнозы и рецепты. *Зеркало недели*. № 43-44. URL: <http://www.zn.ua>.
4. Антонюк В. П., Шамілева Л.Л. Оцінка ефективності використання трудового потенціалу промисловості з урахуванням рівня наукоємності її галузей. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 2 (48). С. 196-206.
5. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки: монографія. Київ: Т-во "Знання", КОО, 2001. 254 с.
6. Ковальчук В.А., Шахно А.Ю. Інвестування в людський капітал як фактор інноваційного розвитку економіки України. *Соціально-економічні проблеми і держава*: електронне наук. фах. видання. Тернопіль: ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2016. Вип. 2(15). С. 33-40. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/index.php/en/last volume/495>.
7. Кравченко Н.В., Ковальчук Т.М. Соціальні інвестиції: сутність і роль у формуванні ресурсно-компетенційної бази підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №15. URL: [http:// global national.in.ua/issue 15 2017](http://global national.in.ua/issue 15 2017).
8. Програма розвитку ООН: Доповідь про людський розвиток 2016. URL: <http://hdr.undp.org/en/2016 report>.
9. Валовий внутрішній продукт: Фінансовий портал Мінфін. URL: [http:// index.minfin.com.ua/index/gdp/](http://index.minfin.com.ua/index/gdp/).
10. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Рейтинг країн світу по рівню тривалості життя: Аналітичний портал "Гуманітарні технології". URL: <http://gtmarket.ru/ratings/life expectancy index/life expectancy index info>.
12. Рейтингові оцінки розвитку людського капіталу 2016: Економічний дискусійний клуб. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/rejtingovi ocinky rozvytku lyudskogo kapitalu 2016>.
13. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017: Економічний дискусійний клуб. URL: [http://edclub.com.ua/analitika/ pozyciya ukrayiny v reytyngu krayin svitu za indeksom globalnoyi konkurentospro mozhnosti](http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya ukrayiny v reytyngu krayin svitu za indeksom globalnoyi konkurentospro mozhnosti).

References

1. Cherepnina O.I. (2011). Rozvytok vydiv kapitalu i pidvyshchennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky [Development of types of capital and competitiveness of the national economy]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky – Theoretical and applied issues of economics*, Issue 26, pp. 168–172 [in Ukrainian].
2. Stoliarov V.F., Shynkariuk O.V. Metodolohiia biudzhetuвання liudskoho rozvytku v Ukraini [Methodology of budgeting human development in Ukraine]. *bukuniver.edu.ua*. Retrieved from <http://www.bukuniver.edu.ua/Applications/zbirnik/n8/02MBL.pdf> [in Ukrainian].
3. Samayeva YU. Deval'vatsiya chelovecheskogo kapitala: diagnozy i retsepty [Devaluation of human capital: diagnoses and prescriptions]. *Zerkalo nedeli – Mirror of the week*, 43-44. [zn.ua](http://www.zn.ua). <http://www.zn.ua> [in Russian].
4. Antoniuk V. P., Shamileva L.L. (2017). Otsinka efektyvnosti vykorystannia trudovoho potentsialu promyslovosti z urakhuvanniam rivnia naukoiemnosti yii haluzei [Estimation of the efficiency of use of labour potential of industry taking into account the level of knowledge-intensive of its industries]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 2 (48), pp. 196-206 [in Ukrainian].
5. Hrishnova O.A. (2001). Liudskiy kapital: formuvannya v systemi osvity i profesiinoi pidhotovky [Human capital: formation in the system of education and training]. Kyiv, Znannia, KOO [in Ukrainian].
6. Kovalchuk V.A., Shakhno A.Yu. (2016). Investuvannya v liudskiy kapital yak faktor innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy [Investing in human capital as a factor of innovation development of the Ukrainian economy]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava – Socio-economic problems and the state*, Issue 2(15), pp. 33-40. sepd.tntu.edu.ua. Retrieved from <http://sepd.tntu.edu.ua/index.php/en/last volume/495> [in Ukrainian].
7. Kravchenko N.V., Kovalchuk T.M. (2017). Sotsialni investytsii: sutnist i rol u formuvanni resursno-kompetentsiinoyi bazy pidpriemstva [Social investment:

the essence and role in shaping the resource and competence base of the enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national problems of the economy*, 15. *global national.in.ua*. Retrieved from [http:// global national.in.ua/issue 15 2017](http://global national.in.ua/issue 15 2017) [in Ukrainian].

8. Prohrama rozvytku OON: Dopovid pro liudskyi rozvytok 2016 [UN Development Program: Human Development Report 2016]. *hdr.undp.org*. Retrieved from <http://hdr.undp.org/en/2016 report> [in Ukrainian].

9. Valovy vntrishnii produkt: Finansovyi portal Minfin [Gross Domestic Product: Financial Portal of the Ministry of Finance]. *minfin.com.ua*. Retrieved from <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/> [in Ukrainian].

10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

11. Reitynh krain svitu po rivniu tryvalosti zhyttia: Analitichnyi portal "Humanitarni tekhnologii" [Worldwide Life Lifespan: An Analytical Portal "Humanitarian Technologies"]. (n.d.). *gtmarket.ru*. Retrieved from <http://gtmarket.ru/ ratings/life expectancy index/life expectancy index info> [in Ukrainian].

12. Reitynhovi otsinky rozvytku liudskoho kapitalu 2016: Ekonomichniy diskusiiy klub [Rating Estimates of Human Capital Development 2016: Economic Discussion Club]. *edclub.com.ua*. Retrieved from <http://edclub.com.ua/ analitika/ reityngovi ocinky rozvytku lyudskogo kapitalu 2016> [in Ukrainian].

13. Pozytiia Ukrainy v reitynhu krain svitu za indeksom hlobalnoi konkurentospromozhnosti 2016-2017: Ekonomichniy diskusiiy klub [The position of Ukraine in the world ranking according to the index of global competitiveness 2016-2017: Economic Discussion Club]. *edclub.com.ua*. Retrieved from <http://edclub.com.ua/ analitika/ pozyciya ukraiyiny v reityngu krain svitu za indeksom globalnoi konkurentospromozhnosti> [in Ukrainian].

Смирнова I. I., Сімаков К. I. Оцінка рівня розвитку людського капіталу України в умовах глобалізації

У статті розглянуто сутність людського капіталу як одного з визначальних чинників соціально-економічного розвитку України. Представлено головні особливості формування та розвитку людського капіталу. Акцентовано увагу на необхідності інвестування в людський капітал, а саме: в освіту, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток, мобільність тощо. Проаналізовано рівень розвитку людського капіталу України в умовах глобалізації за основними показниками, за якими здійснюється визначення індексу людського розвитку та індексу людського капіталу: ВВП на душу населення, середня тривалість життя при народженні, рівень освіти. В ході дослідження надано оцінку рейтингового місця України серед інших країн світу за даними Програми розвитку ООН та Всесвітнього Економічного Форуму. Визначено, що Україна має значні резерви для розвитку людського капіталу, що потребує здійснення інституціональних перетворень як на макро-, так і на мікрорівнях у соціально-економічній сфері. Запропоновано комплекс заходів щодо підвищення ефективності використання та розвитку людського капіталу України в умовах глобалізації.

Ключові слова: людський капітал, інвестиції, рівень людського розвитку, держава, глобалізація.

Смирнова I. I., Сімаков К. I. Оценка уровня развития человеческого капитала Украины в условиях глобализации

В статье рассмотрена сущность человеческого капитала как одного из определяющих факторов социально-экономического развития Украины. Представлены главные особенности формирования и развития человеческого капитала. Акцентируется внимание на необходимости инвестирования в человеческий капитал, а именно: в образование, здравоохранение, духовное и физическое развитие, мобильность и т.д. Проанализирован уровень развития человеческого капитала Украины в условиях глобализации по основным показателям, по которым осуществляется определение индекса человеческого развития и индекса человеческого капитала: ВВП на душу населения, средняя продолжительность жизни при рождении, уровень образования. В ходе исследования предоставлена оценка рейтингового места Украины среди других стран мира по данным Программы развития ООН и Всемирного Экономического Форума. Определено, что Украина имеет значительные резервы для развития человеческого капитала, который нуждается в осуществлении институциональных преобразований как на макро-, так и на микроуровнях в социально-экономической сфере. Предложен комплекс мероприятий по повышению эффективности использования и развития человеческого капитала Украины в условиях глобализации.

Ключевые слова: человеческий капитал, инвестиции, уровень человеческого развития, государство, глобализация.

Smirnova I., Simakov K. Assessment of the level of human capital development in Ukraine in the context of globalization

The article considers the essence of human capital as one of the determining factors of the socio-economic development of Ukraine. The main features of the formation and development of human capital are presented. Attention is focused on the need to invest in human capital, namely in education, health, spiritual and physical development, mobility, etc. The level of development of the human capital of Ukraine in the context of globalization was analyzed by the main indicators used to determine the human development index and the human capital index: GDP per capita, life expectancy at birth, level of education. The study provided an assessment of the ranking of Ukraine among other countries of the world according to the UN Development Program and the World Economic Forum. It has been determined that Ukraine has significant reserves for the development of human capital, which needs institutional reforms at both the macro and micro levels in the socio-economic sphere. A set of measures to improve the efficiency of use and development of the human capital of Ukraine in the context of globalization is proposed.

Keywords: human capital, investment, level of human development, state, globalization.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2019

Прийнято до друку 28.03.2019